

VALITU

KOLHOOSI JUHATUSE JA ÜHISKONDLIKE
ORGANISATSIOONIDE INFOLEHT

JAANUAR 1988

5

HEAD UUT AASTAT!

**Aasta 1867 jääb tähistama
 PIDEVA KOOLIHARIDUSE ALGUST
 Valtu mail**

«Harida ja kasvatada noorpõlve on suurim, tähtsaim ja ülim, mida võime osutada riigile.» Nii ütles kuulus Cicero. Seda ülimat teenet on Valtu kool osutanud ühiskonnale 120 aastat.

Teated laste õpetamise kohta Valtus ulatuvad aastasse 1865, mil parun Stackelbergi korraldusel käis kord nädalas küllades lapsi õpetamas mees, keda kutsuti rahva hulgas Väana Jüriks. Kaereperes oli rändõpetaja koolimajaks Matsihansu talu, Pörsaku külas Jaanimardi, Kummase Telgi ja Nurmes Nurmardi talu.

Esimese koolimaja ehitus võeti ette talumeeste algatusel 1867 ja sama aasta detsembris avas see ukse. Uue talurahvakooli esimeseks õpetajaks sai Jüri Tamberg. Iga õpilane pidi maksma õppemaksu ja tuleraha. Kord oli valil. Nuheldi viitsa ja kaardikepiga, nurgas pidid seisma ühel jalal. Selles puust koolimajas, kus lapsi õpetati ühes klassiruumis, töötas kool 43 aastat. Hariduse, s. t. lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse sai siit üle 300 Valtu lapse.

Murranguliseks sai 2. jaanuar 1909, kui valla volikogu võttis vastu otsuse muuta Valtu talurahvakooli ministeeriumikooliks. Selleks hakati ehitama uut hoonet. 11. oktoobril 1910 õnnistatigi uus punasest tellisest koolihoone sisse ja Valtu kaheksaklassiline ministeeriumikool alustas tööd Ivan Vaga juhtimisel. Venekeelse ministeeriumikoolina eksisteeris see aastani 1917. Selle aja jooksul lõpetas kooli 32 õpilast. 1918 kuulutati välja Eesti Vabariik. Valtu koolis hakati lapsi õpetama ema-

keeles. Kool sai ka uue nime — Valtu 6klassiline Algkool. Selle nime all tegutses ta kuni 1944. aastani ja lõpetajaid oli üle 250. Koolijuhatajana töötasid J. Teimann (1918—1920), A. Turp (1920—1921), J. Sülla (1921—1939), E. Saage (1939—1944) ja A. Raud (1944—1949).

Raskeid aegu elas kool üle sõja-aastatel. Sageli oli õppetöö häiritud külma klassitoe, puudevate koolitarvete, umbetuisanud tee pärast. Kimbutasid haigused, sageli polnud õpetajat, kes tundi läheks. Kuid kool püsis ja lapsed õppisid. Õppisid, et elada rahuagesses Valtus.

«9. mai 1945 — see päev peaks tulikirjaga kirjutatama rahvaste ajalukku. Ometi kord möödus too õudne sõda! Ei oskaks nagu ette kujutada, et tänasest peale algame tööd rahu tähe all. Täna hommikul kogunemisel tundus, et nii õpilastel kui ka õpetajatel oleks nagu mingi raske kandam õlult langenud, oleks tahtnud kõiki sülelda ja hüüda vaid ainsa sõna «rahu.» Nii on kirjeldanud oma tundeid võidupäeval kooli juhataja Alic Raud kroonikat kirjutades.

Nüüd tuli kooliellu palju uut. Õpilase ellu astuvad uued senitundmatud mõisted, nagu pioneer, komso-mol, kolhoos, MTJ, normipäev. 1948 muudetakse kool seitsmeklassiliseks. 1949 ei tulnud õpilased enam taludest, vaid kolhoosiperedest. Mõõduvad rasked viiekümnendad ja lootusrikkad kuuekümnendad aastad. Seitsmekümnendate algul on kõigile selgeks saanud, et loosungid ei ole kasvatuses tulu andnud ja hakatakse väljapääsu otsima kabinetüstee-mis, programmide muutmistes, rüh-

ma- ja diferentseeritud töös, õppeprotsessi tehnikseerimises, kuid käär-rid sõnade ja tegude vahel kärbi-vad õpetaja autoriteeti ja kooli mai-net.

Rõõmu tõi aasta 1977: Valtu inimesed olid oma lastele ehitanud kolmanda koolimaja.

Kümme aastat hiljem seisame jällegi elu pidevalt areneva ja muutuva palge ees ning püüame lahendada küsimust, kuidas kasvatada last tuleviku ühiskonnas elamiseks. Loodame käimas olevale haridus-reformile. Täna on meie kool juba 9klassiline. Kas homme 10 klassi? See ei ole veel selge. See on aga selge, et me igal tarkusepäeval võtame vastu kooli astujad ja kevadel saadame välja lõpetajad. Soovin meie koolile veel palju edukaid aastaid, toremaid kooli astujaid ja tarku lõpetajaid ning tõelisi õpetajaid andjaid, nagu seda on olnud Saima Titt, Osvald Ellermaa, Helve Pärt, Helle Piirioja, Taimi Rahu, Anne Archipov, Hele-Mall Kio ja paljud teised.

KALJU RAHU,
 direktor

TÄNUKIRJAD ÕPETAJAILE

Aktiivse osavõtu eest Valtu haridus-, kultuuri- ja ühiskondlikust elust said majandi tänukirja Saima Titt, Milvi Leinaru, Osvald Ellermaa, Helle Piirioja, Anne Archipov, Eve-Mai Laurimaa, Taimi ja Kalju Rahu.

**KOOLIS AASTATEL
 1913—1916**

Koolipäeva alustati hommikupalvusega, mõnikord lauldi ka tsaari kiituseks. Tunnid algasid vist 9 paiku. Pimedal ajal rippus laes suur valge kupliga petrooleumilamp, koridori valgustas seinalambike. Tunnikella helistasid V—VI jao lapsed klassi seinakella järgi. Usuoõpetuse tund oli iga päev. Katekismus ja Kampmanni lugemik olid eestikeelsed, kõik muud õpikud olid vene keeles.

Vahetunnis mängisime lauludega ringmänge ja kivimängu. Üks vahetund oli pikem, siis söödi kodust kaasavõetud leiba. Kätepesukohta ei olnud. All kõõgis oli puutünn veega, sel laud peal ja kortel laua peal. Sealt võis juua.

Koolis käisime kodukootud tumesinise seeliku ja pluusiga, kleite ei kantud. Külmemal ajal oli seljas pikk vatiga jakk, jalas villased sukad ja nõõpidega saapad. Pidulik riietus oli heledam kleit ja tumedad sukad. Väiksemad poisid käisid lühikestes pükstes, jalas koduvillased sukad. Sõja ajal tuli käia ka pasteldes.

Minu ajal istutati kooli aia äärde puud. Lapsed töid need metsast. Ka mina töin Emmakust väikese kase. Kooli ees olevad pojengid istutati hiljem. Pojeng oli sel ajal haruldane lill.

EMILIE TERASMAA (LEINBERG)

POISTELE MEELDIS KÄSITÖÖ

Sellest on 80 aastat, kui mina olin koolitüdruk. Läksime siis üle Kumma mäe koos Resti Liine ja Raudhansu Maaliga. Meil kõigil olid pikad tumedad patsid. Tol ajal ju tüdrukud lühikesi juukseid ei kandnudki. Käes oli rätikunutsak, kuhu raamatud sisse pandud. Lapsi tuli igalt poolt ümberkaudsetest küladest, mõnda toodi hobusega kohale. Muist jäid öösekski.

Koolimaja ise oli sel ajal juba vana ja vilets õlgkatusega hoone ning lasi tuult läbi. Uue jaoks veeti materjali kohale.

Klassiruumis olid pikad pingid, kuhu mahtusid kõik kolm klassi. Minu pinginaaber oli Pajusaare Leena oma õega. Õpetaja oli sel ajal Haavik ja tema naine andis ka tunde. See oli kõva õpetaja. Ei poissid julgenud palju ulakust teha. Kus sa seda tohtisid! Ega ma kõike päris täpselt mäleta ka.

Ah et mis koolitunnis õpiti? Usuõpetust, saksa ja vene keelt, rehkendust, looduslugu, lugemist, laulmist. Kümme käsku ja 1×1 pidi nii selge olema, et võis une pealt vastata. Kirjutasime krihvliga tahvlile. Ei mina tea, kus see saanud on, mis nende vanade asjadega ikka peale hakata! Aga näe, nüüdse aja lapsed ei teagi, mis niisugune tahvel on, oleks küll hea näidata.

Söögipooliseks sai leiba ja pudeliga piima kaasa võetud. Vahe tundides mängisime ringmänge. Need olid «Kaisma härra, rikas mees», «Mäe otsas, kaljulossis», «Vares vaga, saba taga». Üks liisulugemissalm oli niisugune: «Ükstu-kakstu, liidu-lääd, vester-vändra kukumurduu».

Nii õppisin vanas Valtu koolis kolm talve. Praegugi veel paar lugu vene ja saksa keeles meeles. See vist sellest, et liiga noorest peast kooli ei mindud, vaid siis, kui mõistus juba võttis.

Minu kooliaega praegusega võrrelda ei tahagi, aga omamoodi tore oli ta ikkagi, sest olid ju meilgi omad naljad ja asjad.

MARIE SULLO (TREIMANN),
õppinud vanas Valtu koolimajas

KÄISIN MINISTEERIUMIKOOLIS

Lõpetasin Valtu kuueklassilise ministeeriumikooli 1927. Sel ajal oli kolm klassiruumi, õpilasi üle 100, õpetajaid 4. Kooli juhataja oli Sülla. Kõik lapsed käisid kodudest. Tehti palju pidusid, mängiti näidendeid. Saadud raha kasutati ekskursioonideks. On meeles, et pärast VI klassi lõpetamist sõideti rongiga Tartusse. Võõpsu ja Petseri vaheline maa — 40 kilomeetri ümber — käidi jalgsi. Tagasi tuldi Võru kaudu. Ekskursioon kestis 10 päeva.

Sportitegevust juhtis õpetaja Liibe. Koolil oli kang, mängiti laptuud. Mingeid väljakuid polnud, kõike tehti koolimaja lähedal ja karjamaadel.

ARNOLD JÕULU

Kooliteed alustasin sügisel 1930 Valtu kuueklassilises algkoolis. Õppetöö algas 1. oktoobril ja kestis 23. detsembrini. Siis oli jõulupuu ja saime esimese poolaasta tunnistuse. Kevadise koolivaheaja eel, mis algas lihavõttepühadest, anti halvasti õppijatele nn. nõrgalehed. Mai lõpuks sai kooliaasta läbi.

Tund kestis 50 minutit, vaheaeg 10. Pärast kolmandat tundi söödi lõunat. Igal õpilasel oli kodust söök kaasas. Talvel keetis kooliteenija sooja teed, mille eest tuli tasuda. Suhkur, kruus ja lusikas olid igaühel omad.

Poistele meeldis käsitöö. Alates III olid tunnid käsitööklassis. Esimesena tuli teha viilipea, siis juba kirvevars. Valmis pidi saama ka käsitöökast või taburet. VI klassi poiss pidi toime tulema tugitooli ja suurema laua meisterdamisega. Igal kevadel oli käsitööde näitus.

Paljud õpilased ei jõudnud neljandast klassist kaugemale, sest said enne 16 aastat vanaks ja kohustuslik kooliskäimine võis lõppeda.

HELMUTH RHEDE

AUTORITEETNE KOOLIJUHATAJA

1938/39. õppeaastal sai uueks koolijuhatajaks Elmar Saage, väga rahulik inimene. Ei mäleta mingeid korrarikumisi, see-eest spordile hakkasime pihta panema, pidasime võistlusi teiste koolidega. Teretamine tehti täiesti selgeks. Saage seisis ringi sees, meie marssisime ja iga kord, kui temast möödusime, pidime teda teretama kord peakattega, siis jälle ilma.

Kooli ümbrus tehti korda. Valati uued aiapostid, mis on siiani vastu pidanud. Elmar Saage oli autoriteet nii õpilaste seas kui ka väljaspool kooli. Kui tema midagi õpetas, siis see ka selgeks sai.

VALTER HINDREMÄE

1. SEPTEMBER 1987 ja 1947

Esimene koolipäev nelikümmend aastat tagasi oli väga lihtne. Õpilased olid klasside kaupa vana koolimaja kõige suuremasse klassiruumi üles rivistatud. Direktor Raud pidas õpilastele lühikese avakõne, milles peale tervitussõnade oli hoiatus poistele: mitte käia mööda metsi, kus võib olla veel lõhkemata miine, granaate ja muid relvi. Ta tutvustas kooliperlele uusi õpetajaid. Nende hulgas Hilda Ilmjärv (Raudkivi) ja mina alustasime oma õpetajaametit.

Oli neli klassikomplekti nelja õpetajaga. Mulle anti IV—V. Esimene mulje oma lastest oli väga hea. Silma paistavad õpilased olid Arvo Laurimaa Hurmas Kauri, Ants Seersant, Lui Pikkov. Aeg oli väga keeruline. Maainimesed elasid teadmatutes, mida toob homme päev. Kogu vabariigis valmistuti kollektiviseerimiseks, levisid ärevust tekitavad kuulused. Inimestel, kes olid pandud teisi juhtima, puudusid koge-

mused, haridus, puudus sageli ideeline veendumuski.

Noortel õpetajatel oli nendel aastatel kergem. Nende entusiasmi oli veel halvamate ja nad ei pidanud oma varasemaid õpetussõnu ümber rääkima, nagu seda pidid tegema tollaegsed vanema põlvkonna õpetajad.

On möödunud 40 aastat — ühe inimese aktiivse elu periood. Õpilaste arv on kasvanud rohkem kui kaks korda. Õpetajate arv veelgi rohkem. Vana maja koos juurdeehitisega kipub kitsaks jääma. Jääb soovida, et Valtu kooli hea maine püsiks, et kooli ja majandi koostöö leiaks uusi vorme.

SAIMA TITT,
Valtu õpetaja 1947. aastast

TÄNASED RÕÕMUD

On väga tore, et tänavu on Valtu koolis vahetunnid teistsugused. Kooronamängu tuhin jääb sisse ka järgmises tunnis uue õppetüki kallale asudes ja raputab ärkvele kõige uimasemadki sellid. Kooli 120 aasta juubeli puhul on ajalooklassis näitus vanadest õpikutest, tunnistustest, kiituskirjadest ja fotodest, mida õpilased vahetunni ajal uudistamas käivad. Teisiti on korraldatud ka laupäevane kooliskäimine. Need õpilased, kel on neljad ja viied, ei pea kooli minema. Nüüd on õpilastel eesmärk — vaba laupäev.

Valtu koolis on tore õppida. Soovin ainult, et ta jääks ikka väikeseks maakooliks.

TOOMAS VAHER,
VII kl. õpilane

15 aastat Valtu lasteaeda

Unustamatu on päikeseline augustihommik 1972, mil peaaegu kogu Valtu rahvas kogunes lasteaia avamisele.

Kõik oli uudne — piduehtes maja, hubased rühmatoad, tilluke veesilmake õuemurul mänguasjade keskel. See oli meie personalile küll ilus, kuid ka raske päev, sest oli vaja lohutada 42 peaaegu kooris emade järele nutvat mudilast.

15 aastat pole pikk aeg, kuid nüüd hakkavad meie esimesed kasvandikud juba oma lapsi aeda tooma. Nende kasvatajateks saavad emmede-isside endised tädid, sest kogu personal on meil peaaegu algusest peale muutumatu. Erinevus on ehk selles, et nüüd on neist juba 4 saanud kõrghariduse.

Lasteaia olemasolu jooksul oleme siia vastu võtnud kolm ja pool sada mudilast, need mõne aastaga peaaegu koolilapseks õpetanud ning siis sinist vormimütsi pähe pannes lahkumiskurbusega teele saatnud.

Aasta-aastalt kasvades on laste arv jõudnud tänaseks ligi 100ni. Jäi nii kitsaks, et 1980 tehti koolieelikutele korterist eraldi ruumid.

1984 avati ka Inglise osakonna lastele väike aed, kuna seni pidid nad pikka bussisõitu taludes meil käima.

L (Järg 4. lk.)

15 aastat . . .

(3. lk. järg)

15 aasta jooksul on meil olnud rohkem toredat kui ebameeldivat. Kollektiiv on üksmeelne, rõõmu teevad mõistvad ja viisakad lapsevanemad ning see, et lapsed on tulnud headest kodudest. Eks seetõttu ole nad ka suhteliselt terved ja normaalse arenguga. Meie hea sõber on kohalik kool, kust me alati abi ja nõuannet saame. Suur tänu algklasside õpetajatele ja direktsoonile! Täname ka kolhoosi juhatust, ehitusorganisatsiooni, dispetšerit jt., kelle mõistev suhtumine on meile suur tugi!

Mullu oli meil eriline aasta, sest saatsime kooli 2 lendu: 6 ja 7 aastat vanad. Kuid 3 rühma jäi ikkagi alles ja seetõttu saime lapsed paigutada rühmadesse juba täpselt vanuse järgi. Ka õppetegevus hakkas toimuma uue, vastvalmiva programmi põhjal.

Meie suurim soov on lasteaias kahekümnendat aastapäeva tähistada uues avaras majas.

MILVI LEINARU,
lasteaias juhataja

Reis Siberimaale

(Algas septembri infolehes)

Uus varahommik. Lõkke kohal nõõridel kuivavad riided ja hunnik sokke. Mäetipud hakkavad musta metsa taustal kollast jumet võtma. Ilus vaatepilt! Algab järsk tõus taeva poole. Lõunaajaks telkisime kivikaljudega ümbritsetud järvekesse ääres. Tõnu leidis puu seest sisalikku, see oli nii suur kui rästik.

Hakkasime ronima pea kohal kõrguva kalju tippu lume ja pilvede juurde. See turnimine oli küll vist alpinisti kategooria tasemel. Jõudsime kohale enne päikeseloojangut. Allpool lumepiiril virvendas süsimustalt väike mägijärv. Meenusid pildid muinasjuttudest.

Järgmisel hommikul algas kõigil seljakottidega ronimine sellele kaljule. See oli meie raskemaid tõuse. Nägime ligidalt kaljukotkast. Äkitselt olime üleni paksus udus, s. t. pilvedes. Meist allpool paistsid ainult mäed — nii kaugele kui silm ulatus. Algas laskumine juba kodu suunas. Maris, Kalev, Vallo ja Tõnu laskusid kiiremini, kadusid silmist ning panid õigest laagripaigast mööda. Läks mitu ärevat tundi, kui nad üles leiti. See sündmus andis memuaare kogu õhtuks, mis oli üle hulga aja mõnusalt soe.

Vaba päev. Läkisime Valloga 1908 m kõrgust Sab-Sibi tippu ületama. 3 tundi tõusu, ja nägime mäetipult kõiki matka jooksul läbitud mäeorge

ja kurusid ning oma lõpp-punkti — Luzba jaama. Kõrgematel tippudel pannakse tavaliselt plekktopsikusse kiri nimele ja kuupäevaga. Nii tegime ka meie.

Veel üks matkapäev, ja saabubki viimane öö telkides. Öhtu on soe ja selge. Meie ületatud mäeharjadel istub täiskuu ja tähed on harjumatu heledad. Maris ja Jaan põletavad pidulikult saapad, mis 150 km pikkusel matkal olid tõeliselt ära kulunud. Meeleolu on ülev, mis sest, et naised pole paar nädalat peeglisse vaadanud ning mehed on täiesti habetunud.

Kõik läks suurepäraselt, mille eest suur tänu meie tublile Jaanile! Meid aitas arst Tiina rahulikkus ja kindlameelsus, Reinu hea naljasoon, väikeste temperatuurimõõja Kaire vastupidamine ning kõigi ühtekuuluvustunne.

Ilusaid muljeid jätkub kogu pikaks talveks, et järgmisel suvel uuesti minna.

ARDI LEINARU

Tööle tulnud

- 15. VII Ardo Kalmus — traktorist
- 1. IX Jana Terasmaa — põllutöeline
- 1. IX Els Leinaru — raamatupidaja õpilane
- 1. IX Ingrid Põldme — maaler
- 1. IX Aivar Pöder — farmijuhataja
- 9. IX Eve Ots — põllutöeline
- 16. IX Marje Sarjas — põllutöeline
- 1. X Meelis Mükker — lukksepp-seadistaja
- 1. X Andrus Vahi — ehitustöeline
- 4. X Merle Sammel — farmitöeline
- 19. X Valmar Aruväli — ehitustöeline
- 30. X Eeva Hindremäe — ehitustöeline
- 1. XI Malle Paugus — võrkpallitreener
- 2. XI Eha Novozilova — lüpsja
- 5. XI Mihkel Tammelaan — puidutöökoja mehaanik
- 13. XI Zoja Ananjeva — kokk
- 23. XI Ülo Vahtra — ehitustöeline
- 8. XII Olav Aleksandrov — ehitustöeline
- 14. XII P. ter Paivel — ehitustöeline

Õnnitleme

detsember

PAULIINE ROSS	85	29. XII
LINDA MAHLAPUU	80	16. XII
MARIE PIIRŠALU	80	15. XII
LEIDA VELBERG	75	15. XII
LEILI MUDDI	60	16. XII
VIRVE RINALDO	60	22. XII
VLADISLAVA ORLOVSKAJA	50	1. XII

Vastutav toimetaja ENDEL MALTSAR
Illustratsioonid HANNES TEETS

Valtu kolhoosi infoleht. Toimetus: 203500 Rapla rajoon, Rapla sidesõlm, telefon 62 621. MB-12511. Trükiarv 600. Tasuta. Tellimuse nr. 24. Maht 0,5 trükipoognat. Rapla Trükikoda. Rapla, Kalda 2.

jaanuar

PELAGEJA NIINSALU	55	3. I
VALDI MÄNNIMÄGI	60	11. I
ELIISE LEINSAAR	75	15. I
ALIDE TUBERIK	80	22. I
LENNART LEPIKULT	65	27. I
URVE LAURIMAA	50	15. I

veebruar

VIIVI MAHLAPUU	55	16. II
AILI RAADIK	60	23. II
HILDA SINISALU	75	26. II

Ettepanek toimetusele

— Infolehes peaks olema rubriik oma mõtete avaldamiseks. See võiks olla üksiku valtulase või grupi ühine arutelu kas või vaba aja veetmise moodustest.

— Rohkem põnevaid ja sündmus-terikkamaid artikleid!

— Valtusse on tulnud palju uusi inimesi, eriti noori. Kuidas nendega tuttavaks saada? Võib-olla infolehe vahendusel.

— Tütarlapsed vajaksid omaette ringi, kus õpetataks tulevastele perenaistele tarvilikku.

TIIT LAURIMAA

Toimetuselt

Valtu kolhoosis on ligi 160 alla 30 aasta noort, nendest 70 ÜLKNÜ liiget. On valitud 9liikmeline komso-molikomitee, kuhu kuuluvad P. Volke (sekretär), R. Aun, G. Angerma, E. Luige, E. Lumi, A. Sokušev, A. Nõmmik, E. Piir ja R. Kontkar. Komitee võiks T. Laurimaa ettepanekut arutada ja kui leitakse vajalik olevat, siis avatakse selline rubriik kindlasti. Iga sellealase kirjutise toimetuse avaldab. Ootame noortelt rohkesti kaastöid!

Karistati

Töö on distsiplineeritud inimese shihipärane tegevus ja kohustus. Malle Jorš ja Jaan Sulu ei pidanud vajalikuks seda kohustust täita, vaid käisid tööl nii, nagu heaks arvasid. Kolhoosi juhatuse määras mõlemale valju noomituse ja jättis nad ilma IV kvartali preemiast. Samasuguse rikkumise eest sai Herbert Kreuz valju noomituse ja jäeti ilma aasta-preemiast.

Alkoholi kuritarvitamise poolest paistab silma Johannes Matkevicius. Teda on mitmel korral karistatud. Nüüd otsustati saata mees sundravile, kuid ta põgenes selle kartusel Kuudale. Sundravile saadeti ka Vaike Loitjärvi Inglisele. Ta pidas vajalikuks teha võimalikult vähe tööd ja otsida elurõõmu pudelist.